

Ämnesprov, läsår 2012/2013

Samhällskunskap

Lärarinformation

Årskurs

6

De nationella proven för samhällsorienterande ämnen årskurs 6 har en webbplats på: www.shbedomning.se/npsportal

Innehållsförteckning

Allmän information	3
Utprovningssomgång.....	3
Syftet med nationella prov.....	3
Material som ingår.....	3
Översikt delprov.....	4
Sekretess.....	4
Hantering.....	4
Anpassning.....	5
Rapportering av resultat	5
Redovisning av resultat.....	6
Arkivering av nationella prov.....	6
Ämnesprovet i samhällskunskap	7
Utgångspunkter vid provkonstruktion.....	7
Elevhäftena.....	9
Förberedelser.....	9
Genomförande.....	10
Bedömning	10
Förfrågningar.....	11

En grupp vid Institutionen för didaktik och pedagogisk profession, Göteborgs universitet, utarbetar på Skolverkets uppdrag de nationella proven i samhällskunskap för år 9.

Projektledare:

Arne Löfstedt
arne.lofstedt@gu.se

Provansvarig år 6:

Anders Hellqvist
anders.hellqvist@gu.se

Ansvarig på Skolverket:

Mats Olsson
Skolverket, 106 20 Stockholm
mats.olsson@skolverket.se

Beställningar och distribution:

Tommy Moberin, tfn 08 - 690 94 90
FS ProfLog AB, 162 89 Stockholm

Provkonstruktörer:

Stefan Adler
Petter Bergensträhle
Jasmine Bylund
Anna Eliasson
Anette Johansson
Fredrik Kihlström
Klara Loinder
Lotten Norlin
Ida Rudell

Samarbetspartners:

Handelshögskolan, Göteborgs universitet
Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet
Institutionen för sociologi, Göteborgs universitet

Allmän information

Utprovningssomgång av ämnesprov i samhällsorienterande ämnen för årskurs 6

Skolenheten ska genomföra det nationella provet i ett av ämnena geografi/historia/religionskunskap/samhällskunskap. Skolenheten ska genomföra det ämnesprov som Skolverket tilldelar (se SKOLFS 2012:29). Er skolenhet har tilldelats ämnet samhällskunskap.

Det är första gången ett nationellt ämnesprov genomförs i samhällskunskap. Provet har därför en status av en så kallad utprovningssomgång. Det innebär att läraren inte behöver beakta elevens resultat på det nationella ämnesprovet vid betygssättningen våren 2013. Läraren får dock använda provresultatet som stöd vid betygssättning.

Från och med våren 2014 ska elevens resultat på det nationella ämnesprovet även användas som stöd för betygssättning i årskurs 6.

Resultaten på provet ska rapporteras in till SCB samt till det universitet som på uppdrag av Skolverket konstruerar proven.

De uppgifter som ingår i de nationella ämnesproven i samhällskunskap årskurs 6 är utprovade med hjälp av ett stort antal elever. Många lärare har varit delaktiga i processen att utpröva uppgifter och bedömningsanvisningar. Skolverket och Göteborgs universitet är angelägna om att få synpunkter på provets utformning och innehåll för att kunna utveckla provet i positiv riktning. Skolenheter som genomför ämnesprovet i samhällskunskap ska därför även besvara en lärarenkät, se nedan.

Syftet med nationella prov

Syftet med de nationella proven är i huvudsak att:

- stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning
- ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå

Nationella ämnesprov ska användas i årskurs 6 för att bedöma elevers kunskaper i förhållande till kunskapskraven.

Material som ingår i det nationella ämnesprovet i samhällskunskap för årskurs 6

Det nationella provet i samhällskunskap består av ett lärarmaterial och ett elevmaterial. Lärarmaterialet består av ett lärarinformatshäfte (grönt häfte) samt en bedömningsanvisning (rött häfte). Lärarinformatshäftet ska lämnas ut till berörd lärare direkt vid paketets ankomst.

Läraren ska läsa igenom lärarinformationshäftet i god tid före provtillfället och följa de anvisningar som finns i häftet.

Bedömningsanvisningen finns förslutet tillsammans med elevmaterialet. Elevmaterialet består av fyra elevhäften, två för varje delprov. Delproven är uppdelade i två delar, för att möjliggöra en rast i delprovets mitt.

Översikt delprov

Delprov	Provdatum	Provtid	Elevmaterial
Delprov A1	torsdagen den 2 maj	50 minuter	Elevhäfte <i>Delprov A1</i>
Delprov A2	torsdagen den 2 maj	50 minuter	Elevhäfte <i>Delprov A2</i>
Delprov B1	fredagen den 3 maj	50 minuter	Elevhäfte <i>Delprov B1</i>
Delprov B2	fredagen den 3 maj	50 minuter	Elevhäfte <i>Delprov B2</i>

Sekretess

I 17 kap. 4 § offentlighets - och sekretesslagen (2009:400) finns bestämmelser om sekretess för prov. Vid sekretess får provens innehåll inte röjas. Sekretesskyddat material ska förvaras på ett betryggande sätt så att innehållet inte röjs. Prov som återanvänds omfattas av sekretess. På provhäftena, Lärarinformationen och Bedömningsanvisningen anges att ämnesprovet i samhällskunskap planeras att återanvändas till och med 30 juni 2013.

Mer om sekretess:

www.skolverket.se > Prov & Bedömning > Nationella prov >

Mer om nationella prov > Sekretess

Hantering

Det är av avgörande betydelse att samtliga som på något sätt hanterar och arbetar med nationella prov beaktar de bestämmelser som gäller. Dessa har tillkommit med syftet att var och en ska kunna lita på och utgå ifrån att proven bidrar dels till en rättvis bedömning av elevernas arbete, dels till att denna bedömning blir likvärdig över landet. Att genomföra proven i förtid är exempel på handlingar som kan spolia provens syfte och användbarhet.

För hantering av nationella prov:

www.skolverket.se > Prov & Bedömning > Nationella prov >

Mer om nationella prov > Beställning och hantering

Anpassning

Anpassning av nationella prov ska bara göras för elever med funktionsnedsättningar som inte är av tillfällig natur. Funktionsnedsättningen behöver inte vara permanent. Variationen är stor mellan eleverna och man måste utgå från den enskilda elevens förutsättningar när man planerar hur de nationella proven kan anpassas. Därför kan Skolverket inte ange exakt vad läraren kan och inte kan göra. Provförslutningen får brytas tidigast dagen före provdatum för att lärare ska kunna anpassa provet för elev med funktionsnedsättning. Anpassningen ska ske så att provet fortfarande prövar de kunskaper och förmågor som avses.

Det är rektor som beslutar om anpassning.

Exempel på anpassningar:

- Förlängd provtid
- Förstorad text
- Uppläsning av instruktioner och uppgifter
- Lässtöd genom att eleven kan lyssna på uppgifter inläst på cd/usb.
- Uppdelning av Delprovet på olika tillfällen.
- Möjlighet att besvara frågor muntligt.
- Skriva svar på dator – datorer får **inte** vara anslutna till Internet och eleverna får inte ha möjlighet att kommunicera med varandra.

Mer information om anpassning:

www.skolverket.se > Prov & Bedömning > Frågor och svar > Anpassning

Rapportering av resultat

För att kunna följa upp och utvärdera kvaliteten i svensk skola, för forskning och för utveckling av proven, behövs insamling av provresultat. Skolhuvudmannen ska skicka in resultat till Skolverkets två insamlingar. Lärare ska också fylla i en enkät.

1. Insamling till SCB

Insamlingen gäller rapportering av provresultat för samtliga elever. Denna insamling görs av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Skolverket. Information om denna insamling kommer att skickas till skolan via brev från SCB. Provresultat ska rapporteras **senast 18 juni 2013**.

För mer information se www.skolverket.se > Prov & Bedömning > Nationella prov > Mer om nationella prov > Insamling

2. Insamling till Skolverket / Göteborgs universitet

Den andra insamlingen görs av Göteborgs universitet som konstruerar de nationella proven i samhällskunskap på uppdrag av Skolverket och gäller insamling av ett urval av elevlösningar och resultat på uppgiftsnivå. Den består av två delar:

Det krävs inte att en elevs funktionsnedsättning är diagnostiserad för att anpassa provsituationen. Beslut om anpassning sker på den enskilda skolan.

Det är den enskilda skolans ansvar att eleven inte använder otillåtna hjälpmedel vid genomförandet av proven.

a) För elever födda den 10, 20 och 30 i varje månad ska resultat på uppgiftsnivå rapporteras in **senast 18 juni 2013**.

Detta görs via webben på:

www.sobedomning.se/sh6/resultat

Följ instruktionerna. Ha elevernas resultatformulär och persondata tillhands vid inrapporteringen.

Skriv **6sh13** i rutan för lösenord.

b) För elever födda den 10 i varje månad ska därutöver läsliga kopior på bedömda elevhäften inklusive resultatsammanställning skickas in.

Dessa skickas in **senast 18 juni 2013** till:

Anders Hellqvist

Nationella prov Sh

IDPP/GU

Box 300

405 30 Göteborg

3. Lärarenkät

Samtliga lärare som genomför provet besvarar en lärarenkät. Eftersom provet går för första gången är det mycket angeläget att få in synpunkter på sådant som fungerar bra respektive sådant som kan utvecklas.

Enkäten är digital.

Lärarenkäten ska vara besvarad **senast 18 juni 2013!**

Fyll i lärarenkäten så här:

Gå in på www.sobedomning.se/enkat/sh

Följ instruktionerna.

Skriv **6sh13** i rutan för lösenord.

Redovisning av resultat

Resultat från insamlingar och lärarenkäter beskrivs och kommenteras i årliga rapporter som finns på Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se > Nationella prov > Resultat

Arkivering av nationella prov

Råd om arkivering och gallring av nationella prov finns i skriften ”Bevara eller gallra”. Denna finns att ladda ner via länken www.samradsgruppen.se

Information om arkivering finns även via Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se > Prov & Bedömning > Nationella prov >

[Mer om nationella prov > Arkivering.](#)

För fristående skolor gäller samma regler om att bevara nationella prov enligt skollagen. Från den 1 april 2012 har en ny bestämmelse trätt i kraft som anger att huvudmannen för en fristående skola som genomför nationella prov ska bevara elevlösningar av de nationella proven (26 kap. 28§ SkoL).

Ämnesprovet i samhällskunskap

Ämnesprovet i samhällskunskap årskurs 6 omfattar två delprov, delade på fyra häften. Innehållsmässigt skiljer sig delproven inte åt på något avgörande sätt vad det gäller uppgiftsformat eller innehåll.

För att kunna uttala sig om elevernas kunskaper inom de delar av kunskapskraven (delkunskapskrav, se nedan) som hela ämnesprovet är avsett att pröva, måste man ha ett större antal uppgifter på liknande områden. Det behövs således ett antal uppgifter av olika format inom samma område.

Ämnesprovet har totalt 30 uppgifter, varje delprov har 15. Varje delprov är delat på 2 x 50 minuter med en rast emellan.

Utgångspunkter vid provkonstruktion

Uppgiftstyper

Kunskapskraven i samhällskunskap årskurs 6 beskriver ofta olika nivåer av resonemang. Ett sätt att hantera detta är att enbart ge större öppna skriftliga uppgifter till eleverna. Det är dock inte genomförbart på provnivå av följande anledningar:

1. För att täcka många innehållsområden skulle uppgifterna behöva vara flera. Men många öppna, större skrivuppgifter tar längre tid, både vid genomförandet för eleverna och när lärarna skall bedöma.
2. Skrivtunga uppgifter gynnar vissa och missgynnar andra elever.

Delproven är därför konstruerade med olika uppgiftsformat, öppna frågor och olika strukturerade svarsformat. Frågorna skall tillsammans ge en bra bild av elevens kunskaper inom ett delkunskapskrav, samtidigt som de tidsmässigt är möjliga för eleven att utföra och för läraren att bedöma.

Delkunskapskrav

De nationella proven har som syfte att ge en bild av elevernas kunskaper som de uttrycks i kunskapskraven för samhällskunskap årskurs 6. Ämnesprovet är avsett att vara ett stöd för betygssättning från 2014.

Kunskapskraven finns för nivå E, för nivå C och för nivå A. Inom dessa kunskapskrav återfinns ett antal delar. Vi kallar dem för delkunskapskrav, de olika aspekterna i kunskapskravet. Nedan återfinns delkunskapskraven **utan** progressionsuttrycken (dvs utan de delar som skiljer betygsnivåerna, de märks här med *):

1. Eleven har * kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då * samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett * fungerande sätt.
2. Eleven kan utifrån något givet exempel föra * resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka.
3. Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då * samband med * underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med * resonemang och * underbyggda argument.
4. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och barnets rättigheter och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda för barn i olika delar av världen.
5. Eleven har * kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra * resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut tas i elevnära sammanhang.
6. Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett * fungerande sätt och för * resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Ämnesprovet i samhällskunskap årskurs 6 2013 avser att pröva elevernas kunskaper inom delar av det centrala innehållet och i tre av de sex delkunskapskraven. Inget enskilt ämnesprov kommer att pröva alla delkunskapskrav, men över tid avser ämnesprovet i samhällskunskap att pröva alla.

Elevhäftena

Ämnesprovet i samhällskunskap årskurs 6 innehåller inget texthäfte, all information till eleven om uppgiften finns i elevhäftet.

I början på varje elevhäfte finns en kortfattad informationsruta där det står:

Viktig information till dig som ska göra provet

På en del uppgifter i provet ska du visa att du kan resonera kring en fråga. Dina svar ska vara så tydliga att någon annan kan läsa och förstå vad du menar. Dessa uppgifter ger ofta flera ”poäng”. Därför är det viktigt att du skriver så utförligt som möjligt på uppgifterna. Det finns inga ”minuspoäng” på uppgifterna. Är du osäker på vad du ska skriva, är det alltså bättre att du skriver lite än ingenting alls. Läraren kommer att bedöma hur väl ditt resonemang fungerar och om du visat kunskaper i uppgiften.

Uppgifterna är blandade, det är inte så att de svåraste kommer sist.

Vid varje uppgift finns någon av figurerna som du ser här nedanför.

 Uppgiften ger dig möjlighet att visa belägg på E-nivå

 Uppgiften ger dig möjlighet att visa belägg på E och C-nivå

 Uppgiften ger dig möjlighet att visa belägg på E, C och A-nivå

Tänk på att vid de uppgifter där du ska skriva en bokstav, siffra eller ett kryss, bara skriva **ett** tecken vid varje ruta/rad.

Använd gärna lösblad om du behöver mer plats att skriva på än vad det finns i häftet. Glöm inte att skriva namn och klass/grupp på bladet.

Ugglan Sam hjälper dig under provet. Han kommer med bra tips ibland, om hur du kan göra och vad som är bra att tänka på när du jobbar med uppgifterna.

Läs texten med viktig information till eleverna högt för gruppen/klassen omedelbart före varje provtillfälle. Betona att det är bättre att skriva lite än ingenting alls.

Förberedelser

En till två dagar före provtillfället ska läraren gå igenom den ovanstående texten i rutan tillsammans med eleverna. Tidsåtgång c:a 15 minuter.

Informera provvaktande lärare om att texten ska läsas högt för eleverna omedelbart före det att varje delprov genomförs, A1 och B1. Det behövs inte före genomförande av häfte A2 och B2. Textrutan finns tryckt i början av varje provhäfte.

Varje delprov består av två elevhäften. Tillse att båda elevhäftena A1 och A2 på torsdagen, respektive B1 och B2 på fredagen medtages till provlokalen.

Se till att det finns lösblad att skriva på om sidorna i häftet inte skulle räcka.

Genomförande

Dela ut det aktuella elevhäftet. Låt eleverna vända upp sidan 3 i elevhäftet. Läs texten i rutan högt för eleverna. Ge eleverna tillfälle att ställa frågor om provets genomförande. Därefter startar provtiden.

Tillåtna hjälpmedel är penna och suddgummi. Det ska finnas extra lösblad att skriva på om utrymmet i elevhäftet inte skulle räcka. Informera eleverna om var lösblad finns. Delprovet är uppdelat på två häften för att ge möjlighet till en rast i mitten av provet. När delprov A1 respektive B1 avslutats skall de samlas in. Eleverna tar sedan rast. Rasten skall tas gemensamt av samtliga elever som skriver provet. Efter rasten delas elevhäfte A2 respektive B2 ut till eleverna. När delprovet genomförts ska allt utdelat material samlas in och tas om hand av provvaktande lärare.

Om skolan har tillgång till datorer i den utsträckning att eleverna kan genomföra provet vid samma tillfälle går det bra för alla elever att använda datorer vid provtillfället. Eleverna får inte ha tillgång till Internet under provet. Skolan ska se till att inga uppgifter som kan vara till nytta för eleverna finns sparade på datorerna och att elevernas datorer inte på något sätt kan kommunicera med någon annan dator.

Bedömning

Det är läraren som bedömer elevens prestationer. Till lärarens hjälp finns en bedömningsanvisning till de två delproven. Den modell för bedömning och resultatsammanställning som används i det nationella ämnesprovet i samhällskunskap tar sin utgångspunkt i definitionen att bedömning handlar om att samla belägg.

Det innebär att den som ska sätta provbetyget behöver ha ett antal belägg för hur väl eleven uppfyller de kunskapskrav som uttrycks i Lgr11. Varje elevsvar på varje uppgift i det nationella provet kommer att kunna ge eleven möjlighet att visa ett eller flera belägg för de kunskapskvaliteter som uttrycks i kursplan och kunskapskrav.

För delprov A och B finns ett underlag för resultatsammanställning för eleven i slutet av delprov B, häfte B2 och i slutet av bedömningsanvisningarna. Detta kan också användas som kopieringsunderlag.

Observera! För sammanräkning av antal belägg på olika nivåer är provet utformat så att om en elev visat belägg på A-nivå har eleven också visat belägg på E- och C-nivå. En utförligare genomgång av hur bedömningen går till finns i bedömningsanvisningen.

Sambedömning

En del i arbetet med likvärdig bedömning består av att lärare tillsammans diskuterar bedömning av elevlösningar i relation till bedömningsanvisningarna, så kallad sambedömning. När elevernas prestationer bedöms tillsammans med annan lärare i ämnet ökar bedömningens tillförlitlighet i det nationella provet.

Genomgång med eleverna

Vid uppföljning efter provet är det viktigt att läraren ser till att uppgifterna inte sprids. Läraren kan gå igenom provet och provresultatet med eleverna.

Att tillsammans med kolleger diskutera bedömning och elevlösningar, ökar likvärdigheten i bedömningen och därmed tillförlitligheten i det nationella provet.

Förfrågningar

Eventuella frågor om ämnesprovet i samhällskunskap årskurs 6 kan ställas till följande personer vid Göteborgs universitet, Institutionen för didaktik och pedagogisk profession.

Projektledare:

Arne Löfstedt
arne.lofstedt@gu.se

Provansvarig åk 6:

Anders Hellqvist
anders.hellqvist@gu.se

Ansvarig på Skolverket:

Mats Olsson
Skolverket, 106 20 Stockholm
mats.olsson@skolverket.se

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Institutionen för didaktik och pedagogisk profession

© Skolverket